

**СТРУКТУРА ВОДОКОРИСТУВАННЯ
ВОДОГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЛЯНКИ РІЧКИ ЗБРУЧ
Кузык І.Р.**

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна*
kuzyk@tnpu.edu.ua

Відповідно до статті 13¹ Водного кодексу України [1] в межах держави виділяють 9 річкових басейнів: Дніпра, Дністра, Дунаю, Південного Бугу, Дону, Вісли, Причорномор'я, Приазов'я і Криму. У 2017 Міністерством екології та природних ресурсів України у межах 4-ох річкових басейнів було виділено 13 суббасейнів: у Дніпра (Верхній Дніпро, Середній Дніпро, Нижній Дніпро, р. Прип'ять, р. Десна); Дунаю (р. Тиса, р. Прут, р. Сірет; Нижній Дунай); Дону (р. Сіверський Донець; Нижній Дон); Вісли (р. Західний Буг, р. Сян) та 132 водогосподарські ділянки [7].

У басейні річки Дністер виділяють 12 водогосподарських ділянок:

- водогосподарська ділянка від витoku до гирла р. Стрий (код М5.2.0.01);
- водогосподарська ділянка р. Стрий (код М5.2.0.02);
- водогосподарська ділянка від гирла р. Стрий до гирла р. Гнила Липа (код М5.2.0.03);
- водогосподарська ділянка від гирла р. Гнила Липа до гирла р. Серет (включаючи р. Гнила Липа та виключаючи річки Бистриця і Серет) (код М5.2.0.04);
- водогосподарська ділянка р. Бистриця (код М5.2.0.05);
- водогосподарська ділянка р. Серет (код М5.2.0.06);
- водогосподарська ділянка від гирла р. Серет до м. Могилів-Подільський (виключаючи р. Збруч) (код М5.2.0.07);
- водогосподарська ділянка р. Збруч (код М5.2.0.08);
- водогосподарська ділянка від м. Могилів-Подільський до державного кордону України (код М5.2.0.09);
- водогосподарська ділянка від державного кордону до гирла р. Реут (в межах України) (код М5.2.0.10);

- водогосподарська ділянка від гирла р. Бик до гирла р. Дністер (в межах України) (код М5.2.0.11);
- водогосподарська ділянка Дністровський лиман (код М5.2.0.12) [7].

У Тернопільській області розташовано 4 водогосподарські ділянки басейну річки Дністер (М5.2.0.04; М5.2.0.06; М5.2.0.07; М5.2.0.08), одну з яких обрано *об'єктом* нашого дослідження – водогосподарська ділянка річки Збруч (рис. 1). *Метою* є визначення обсягів та структури водокористування в межах водогосподарської ділянки р. Збруч.

Рис. 1. Водогосподарська ділянка р. Збруч

Умовні позначення:

1. с. Авратин, 2. с. Гречана, 3. с. Іванківці,
4. с. Оринин (Хмельницька область),
5. с. Окопи, 6. с. Іване-Пусте, 7. с. Гуштин, 8. с. Крогулець,
9. с. Мшанець, 10. с. Колодіївка, 11. с. Новий Роговець,
12. с. Москалівка (Тернопільська область)

За звітною статистичною інформацією водгоспів (форма 2ТП) [3], нами проаналізовано структуру використання води та скидання зворотних (стічних) вод у межах водогосподарської ділянки р. Збруч. Встановлено, що за 2021 рік у межах досліджуваної території забрано із природних водних об'єктів 4,22 млн. м³ води, у тому числі 1,8 млн. м³ із підземних джерел. Водночас, використано 3,74 млн. м³ свіжої води, у тому числі на питні і санітарно-гігієнічні потреби – 1 млн. м³ води, на виробничі потреби – 2,5 млн. м³, на зрошення – 0,06 млн. м³ та 0,18 млн. м³ – на інші потреби (рис. 2).

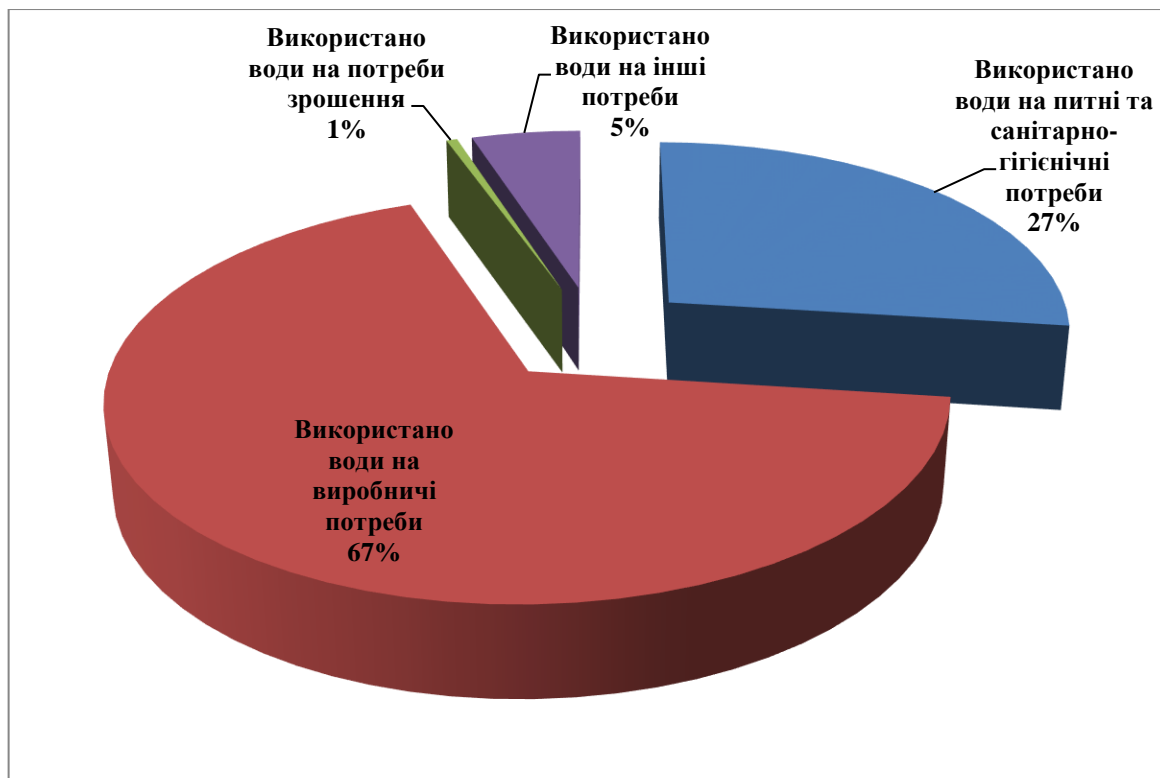

Рис. 2. Структура використання води у водогосподарській ділянці річки Збруч (М5.2.0.08), за 2021 рік

Обсяги загального водовідведення у межах водогосподарської ділянки річки Збруч за 2021 рік склали 3,0 млн. м³ води. У поверхневі водні об'єкти водогосподарської ділянки за звітний рік було скинуто 2,86 млн. м³ стічних вод. У тому числі 0,26 млн. м³ – забруднених зворотних (стічних) вод та 1,9 млн. м³ – нормативно чистих без очистки зворотних вод (рис. 3). На очисних спорудах досліджуваної території за 2021 рік було очищено 0,7 млн. м³ стічних вод, обсяг оборотного водокористування склав 1,9 млн. м³ води [3].

Рис. 3. Структура скидання зворотних (стічних) вод у поверхневі водні об'єкти водогосподарської ділянки річки Збруч (М5.2.0.08), за 2021 рік

Отож, підсумовуючи вище сказане, можна зробити висновок, що в межах водогосподарської ділянки р. Збруч (код М5.2.0.08) спостерігаються факти нераціонального використання водних ресурсів. Оскільки на досліджуваній території за один рік було забрано понад 4,2 млн. м³ свіжої води, скинуто у поверхневі водні об'єкти 2,86 млн. м³ стічних вод, тоді як обсяг оборотного водокористування склав лише 1,9 млн. м³ води. На очисних спорудах в межах водогосподарської ділянки очищається близько 25% стоків, що є доволі низьким показником. Адже у Тернопільській області цей показник становить 53%, у Хмельницькій області – 64%, а загалом у басейні р. Дністер – 58%. Тому запровадження ефективних механізмів раціонального водокористування, у межах водогосподарської ділянки річки Збруч є пріоритетним напрямком екологічної політики на регіональному та локальному рівнях. Плани управління річковими басейнами, насамперед басейном р. Дністер, обов'язково повинні включати заходи з відновлення системи централізованого водовідведення у малих і

великих населених пунктах, реконструкцію недіючих очисних споруд та ліквідацію несанкціонованих скидів у поверхневі водні об'єкти.

Список використаних джерел

1. Водний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 22.02.2023 р.).
2. Географія Тернопільської області. Т.1. Природні умови та ресурси. За ред. проф. Сивого М.Я. Тернопіль: Крок, 2017. 504 с.
3. Державне агентство водних ресурсів України. Державний облік водокористування. URL: <https://www.davr.gov.ua/derzhavnij-oblik-vodokoristuvannya> (дата звернення 23.02.2023 р.).
4. Кузик І., Куць С. Водно-балансові дослідження середньої течії річки Збруч. Вісник Тернопільського відділу Українського географічного товариства. №4. 2020. С. 4-8.
5. Кузик І.Р. Гідрографічне районування Тернопільської області. Матеріали звітної наукової конференції викладачів, аспірантів, магістрантів, студентів кафедри геоекології та методики навчання екологічних дисциплін та НДЛ «Моделювання еколого-географічних систем». Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ ТНПУ, 2022. С. 48-55.
6. Настанова з управління басейнами малих річок – приток Дністра: метод. посібник. За ред. В.П. Мельничука, Г.П. Проців. Львів: Сполом, 2019. 166 с.
7. Про затвердження меж районів річкових басейнів, суббасейнів та водогосподарських ділянок. Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України. №103 від 03.03.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0421-17#n14> (дата звернення 25.02.2023 р.).
8. Ljubomyr P. Tsaryk, Ivan P. Kovalchuk, Petro L. Tsaryk, Bogdan S. Zhdaniuk, Ihor R. Kuzyk. (2020). Basin systems of small rivers of Western Podillya: state, change tendencies, perspectives of nature management and nature protection optimization. Journal of Geology, Geography and Geoecology, 29.(3), 606-620. doi: 10.15421/112055.